

# İBRÂHİM İBN-İ EDHEM'E YAPILAN NASİHATLAR\*

*Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm.*

*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.*

*El-hamdü lillâhi rabbi'l-âlemîn... Hamden kemâ  
yenbağî li- celâli vechihî ve li-azîmi sultânih...  
Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidi'l-evvelîne  
ve'l-âhirîn... Tâci ruûsinâ ve tabîbi kulûbinâ ve  
üsvetine'l-haseneti muhammedini'l-mustafâ...  
Ve âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin  
ilâ yevmi'l-cezâ... Emmâ ba'd:*

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Burada, Ebû Abdirrahmân es-Sülemî isimli meşhûr alim ve söfî ve *Tabakâtü's-Süfiyye* isimli eserle beraber daha nice kıymetli eserler yazmış olan bir müellifin, tasavvufla ilgili büyüklerin hayatlarını anlatan kitabını okuyorduk. İsmi *Tabakâtü's-Süfiyye*; yâni sûfîlerin asır asır, ömür ömür, tabaka tabaka hayatlarını anlatmış. Kendi zamanına kadar gelenleri beş tabaka halinde, her tabakadan da yirmi isim bularak yüz tane büyük zâtın hayatını ve hayatıyla ilgili bazı bilgileri; hadis rivâyet etmişse, nümûne olarak rivâyet ettiği bir hadis-i şerîfi; ondan sonra da mübarek sözlerinden bir kısmını nümûne olarak veriyordu. Bunlardan okuduk.

Sıra İbrâhim ibn-i Edhem Hazretleri'ne geldi. Geçen hafta çok heyecanlı bir yerinde kalmıştı mevzû, bu hafta oradan devam edelim! Bir cümle önceden alalım.

---

\* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

*Belki bitmeyebilir, çok dolgun, çok kıymetli bahisler cereyan ediyor. Tasavvufun özü, hülasası, esrârı, ince mevzûlara geçilmiş oluyor.*

## **a. Hayırlı Kimselere Karşı Mütevâzi Ol!**

Biliyorsunuz, İbrâhim ibn-i Edhem Hazretleri Ebû İshak künyeli. Hayatı hakkında bilgileri daha önceki sayfalarda nakletmiştik. Kendisine birisi:

“—Senin bu tasavvufî yolda halin nasıl başladı, hangi olay sebep oldu? Padişahlığı, sarayı, hazineyi, saltanatı, izzeti, şevketi bıraktın da bu yollara niye düştün?..” diye sormuştu.

Mübarek bazı kimselerle yolculuğu olduğunu anlatmıştı. Bazı kimselerle, bir grup mübarek insanla karşı karşıya gelmişti, onlarla konuşuyordu. Yâni konu oraya gelmişti. Böyle yaşlı bir zât ve mübarek bir takım insanlar karşısına gelmişler. Bu da genç bir kimse, onlarla konuşuyor. Onlar buna nasihat ediyorlar. İbrâhim ibn-i Edhem Hazretleri’ne nasihat ediyorlar. Ondan sonra artık bu yolda ilerlemiş zaten. İlk halini anlatıyor.

فَقَالَ لِي يَا غُلَامُ إِمَّا أَنْكَ سَتَصْحَبُ الْأَخْيَارِ فَكُنْ  
لَهُمْ أَرْضًا يَطْأُونَ عَلَيْكَ وَإِنْ ضَرَبُوكَ وَشَتَمُوكَ  
وَطَرَدُوكَ وَاسْمَعُوكَ الْقَبِيحَ فَإِذَا فَعَلُوا بِكَ ذَلِكَ  
فَفَكِّرْ فِي نَفْسِكَ مِنْ أَيْنَ أُوتِيَتْ فَإِنَّكَ إِذَا فَعَلْتَ  
ذَلِكَ يُؤَيِّدُكَ اللَّهُ بِنَصْرِهِ وَيَقْبَلُ بِقُلُوبِهِمْ عَلَيْكَ

Şimdi bu büyükler karşısında ona diyorlar ki: (Yâ gulâm) “Ey oğul, ey genç, ey çocuk, ey delikanlı...” Gulâm, çoğulu gılmân geliyor; köle demek, çocuk demek.

(Emmâ inneke seteshabü'l-ahyâr.) “Senin halinden, kaderinden anlaşılıyor ki, ileride sen hayırlı bazı kimselerle karşılaşır, onlarla arkadaşlık etme, beraber olma nimetine ereceksin, onlarla bir arada olacaksın. (Fekün lehüm ardan yetaûne aleyke) Onlara karşı sen toprak ol! Senin üzerinde gezdikleri toprak ol, mütevazı ol yâni. Öyle hayırlı kimselerle arkadaşlık ederken diklenme, kibirlenme veya böyle nobran durma; çok mütevazı ol! Sanki toprak gibi, sanki üstünde gezilen, ezilen toprak gibi ol onlara... (Ve in darabûke ve şetemûke ve taradûke ve esmeûke'l-kabîh.) Seni dövseler de, sövseler de, kovsalar da, kötü şeyler söyleseler de böyle ol, sakın edebini bozma! Yâni o hayırlı insanlarla ahbablık ederken bu durumda ol!

(Feizâ fealû bike zâlike) Onlar sana böyle muamele ettikleri zaman, (fefekkir fî nefsike) kendi kendine düşün; (min eyne ûtîte?) sen bu hale nereden getirildin veya bu hal sana niçin getirildi diye düşün! Var bir sebebi diye düşün.

(Feinneke izâ fealte zâlike) “Böyle düşündüğün zaman, yâni mütevazı olup, onlara itiraz etmeyip; dövseler, sövseler, kovsalar, kötü söz söyleseler bile, ‘Sebebi vardır hikmeti vardır, bu bana kim bilir nereden geldi? Allah nasib etti, Allah’ın takdiridir, kaderidir.’ diye işi anlayıp, böyle edepli durduğun zaman,

(yüeyyidüka'llàhu bi-nasrihî) Allah seni nusreti ile te'yid ve takviye eder. Yâni Allah seni güçlendirir, sana yardımını gönderir. (Ve yukbelü kulûbehüm aleyke) Onların kalplerini sana çevirtir. Yâni, sen mütevazı olup hiç edebini bozmadığın zaman, Allah onların kalplerini sana döndürür.”

وَاعْلَمَ أَنَّ الْعَبْدَ إِذَا قَلَاهُ الْأَخْيَارِ وَاجْتَنَبَ  
صُحْبَةَ تَهُ الْوَرِعُونَ وَابْغَضَهُ الزَّاهِدُونَ فَإِنَّ ذَلِكَ  
إِسْتِعْتَابٌ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى لِكَيْ بَعْتَبَهُ فَإِنْ اِعْتَبَ  
اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَقْبَلَ بِقَبُولِهِمْ عَلَيْهِ وَإِنْ تَمَرَّدَ عَلَى  
اللَّهِ أَوْرَثَ قَلْبَهُ الضَّلَالَةَ مَعَ حِرْمَانِ الرِّزْقِ وَجَفَاءِ  
مِنَ الْأَهْلِ وَمَقْتٍ مِنَ الْمَلِئِكَةِ وَإِعْرَاضٍ مِنَ  
الرُّسُلِ بِوُجُوهِهِمْ ثُمَّ لَمْ يُبَالِ اللَّهُ فِي آيٍ وَادٍ يَهْلِكُهُ

(Va'lem) Ve bil ki, (enne'l-abde izâ kalâhu'l-ahyâr) bir kula, ahyâr, Allah'ın hayırlı evliyâsı kızdıkları zaman, darıldıkları zaman; (ve'ctenebe suhbetehü'l-veriûn) takvâda çok ileri insanlar onunla arkadaşlık etmekten sakındıkları, çekindikleri, kaçındıkları zaman; (ve ebğadahû'z-zâhidûn) ve zâhidler, dünyayı terk edip ahiret yolunu tutmuş mübarekler kızdıkları zaman bir kula; (feinne zâlike) bütün bunlar, (isti'tâbün mina'llâhi teâlâ) Allah'ın rızasını kazanmak için bir iştir bunlar. (Likey yu'tibehû) Bu durum başına gelen kimse,

*sabretsin! Allah kendisinden hoşnut ve razı olsun diye, sevdirecek, kendisinin rızasını kazanacak bir durum olsun diye, Allah'ın onu iyi yola çekme, onu ikaz etme halidir bu.*

*(Fein a'teba'llàh) "Eğer o davranışıyla Allah'ı razı ederse..."*

Yâni iyiler kızıyor, takvâ ehli insanlar sohbetinden kaçınıyor, zâhidler kızıyorlar, darılıyorlar... Bunun bir sebebi var diyecek, kendisini toparlayacak, Allah'ı razı etmeye çalışacak. "Onlar kızıyorlar, demek ki Allah da kızar, şunları hoşnut edeyim. Bunların hoşnut olmaması, Allah'ın hoşnut olmadığını gösteriyor; Allah'ın hoşnutluğunu kazanmağa çalışayım!" diye düşünecek, yâni anlayışı bu tarzda çalışacak. Ve Allah'ı hoşnut edecek, razı edecek bir duruma hemen gelecek.

*"Böyle yaparsa, (fein a'teba'llàhe azze ve celle) Aziz ve Celîl olan Allah'ı nihayet hoşnut ve razı edecek hale hemen dönerse; (akbele bi-kulûbihim aleyhi) Allah onların kalplerini, o mübareklerin kalplerini bu kula döndürtür."* Yâni, o işaretlerden anlayacak ki, Allah'ı hoşnut etmesi lâzım! Hemen Allah'ı hoşnut edecek tavrı ferasetiyle, zekâsıyla anlayacak, hemen o tarafa dönecek, onu yapmaya çalışacak. Öyle yaptığı zaman, Allah onların kalplerini döndürür.

*(Ve in temerrede ale'llàh) "Eğer günahta ısrar edip Allah'a temerrüdde devam ederse, Allah'ın râzı olmayacağı halde devam ederse; (evrese kalbehû'd-dalâleh) Allah onun kalbine*

sapıklığı yerleştirir; (mea hirmâne'r-rızk) rızkı da azaltmakla beraber.” Yâni rızkını daraltır, kalbine dalâleti miras bırakır, yâni dalâlet gelir kalbine... (Ve cefâin mine'l-ehl) “Ailesinden rızasızlık görür, rızkında azalma olur. (Ve maktin mine'l-melâikeh) Meleklerden kırgınlık olur. (Ve ı'râdin mine'r-rusül bi-vücûhihim) Ve peygamberler ondan yüz çevirirler.”

Bunların hepsi birden olur. Yâni, eğer Allah'ı sevdirecek tavra dönüp de, Allah'ın seveceği bir hale geçemezse, o zaman başına bu felaketler gelir. Yâni ne olur: Kalbine dalâlet gelir, rızkı azalır, ailesinden cevr ü cefâ başlar; meleklerden kırgınlık, peygamberlerin ondan yüz çevirme hali meydana gelir.

Demek ki, biraz böyle zâhidlerin, takvâ ehli insanların, hayırlıların ters yüzünü gördü mü insan, hemen toparlanacak bu bir işaret diye, kendisine dikkat edecek, edeceğiz.

(Sümme lem yübâli'llâhu fî eyyi va'din yuhlikühû.) “Bu duruma geldi mi, Allah onu hangi yolda, hangi vâdide helâk olacağına nazar etmez, aldırılmaz.” Çünkü silinmiş defterden, Allah'ın rızasını kazanamamış, temerrüd etmiş, Allah'a karşı gelmiş, kulluk kusurunu bırakmamış. O zaman, nerede helâk olacağına Allah aldırılmaz. Bir yerde helâk olacak. Yâni kurtarmaz onu.”

Rivayete devam ediyor. Hani sormuşlardı ya, “Yâ İbrâhim, nasıl başladı senin bu işin?” demişlerdi, o da “Birileriyle karşılaştım, böyle konuştuk.” diye anlatıyor yâni. (Kultü) Şimdi anlatmaya devam ediyor.

Onlar böyle söyleyince, yaşlı şahıs var, arkasında da bir sürü mübarekler var. O yaşlı şahıs böyle söylüyor:

“—Sen ileride hayırlı kimselerle beraberliğin olacak, sohbetin olacak, arkadaşlığın, bir arada bulunman olacak. Sakın, dikkatli ol, aman onlara karşı gelme! Döğseler, sövseler, kovsalar, ağır söz söylemeler de sana, kaba saba, acı söz söylemeler de sen onlara toprak gibi ol, mütevazı ol! Çünkü o bir işarettir. Mütevazı ol, Allah kalplerini sana döndürtür. Böyle bir durum gördüğün zaman bil ki, Allah’ı hoşnut etmen lâzım. Allah’tan bir işaret bu, bir kusurun var!.. Hemen Allah’ı hoşnut edecek sadaka ver, ibadet yap, gözyaşı dök, tevbe et. Yâni kendini derhal derle, toparla!

Böyle yapar da Allah’ı hoşnut edersen, Allah onların kalplerini gene sana döndürür. İş kullarda değil, iş Allah-u Teâlâ Hazretleri’nde... Onların senden yüz çevirmesi zaten ondan dolayı. Onun için, işin nereden başladığını, nereden geldiğini bil, aklını başına topla. Böyle yaparsan kurtulursun. Onların kalpleri sana gene döner.

Eğer Allah’a karşı, Allah’ın sevmediği günahta, kusurda, ısrarda devam eder, temerrüd edersen; o zaman kalbine dalâlet yerleşir, rızkın azalır, aile fertlerinden cefâ görürsün, melekler sana kızar, peygamberler de yüzlerini senden döndürür, halin felaket olur. Allah senin nerede, hangi vadide düşüp, parçalanıp perişan olacağına aldırılmaz, mahvolursun!” dedi.

## b. İsm-i A'zam'ı Öğrenmesi

Bunun üzerine İbrâhim ibn-i Edhem dedi ki:

قَالَ قُلْتُ إِنَّي صَحِبْتُ وَأَنَا مَا شِ بَيْنَ الْكُوفَةِ  
وَمَكَّةَ رَجُلًا فَرَأَيْتُهَا إِذَا أَمَسَى يُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ  
فِيهِمَا تَجَاوَزَ ثُمَّ يَتَكَلَّمُ بِكَلَامٍ خَفِيِّ بَيْنَهُ وَبَيْنَ  
نَفْسِهِ فَإِذَا جَفَنَةٌ مِنْ ثَرِيدٍ عَنِ يَمِينِهِ وَكُرْزٌ مِنْ  
مَاءٍ فَكَانَ يَأْكُلُ وَيُطْعِمُنِي قَالَ فَبَكَى الشَّيْخُ عِنْدَ  
ذَلِكَ وَبَكَى مِنْ حَوْلِهِ

(Kâle kultü) “Onlara dedim ki: (İnnî sahibtû ve ene mâşin beyne’l-kûfeti ve mekkete racülen feraeytühû izâ emsâ yusallî rek’ateyn, fîhimâ tecâvüz, sümme yetekellemü bi-kelâmin hafiyin beynehû ve beyne nefsihî feizâ cefnetün min serîdin an yemînihî ve kürzun min ma’, fekâne ye’külü ve yut’imunî.)

Şimdi, o mübarekler böyle kendisine nasihat edince baktı sakallı, mübarek insanlar ona âdâb öğretiyorlar, usûl erkan öğretiyorlar, evlialık terbiyesi veriyorlar. Yâni anlayın bunu, hatırınızda güzel tutun, evlialık dersi veriyorlar o mübarekler buna. Bu sefer o yine soruyor, hani gelirken çölde birileriyle karşılaşmıştı, onu hikâye ediyor:

“Dedim ki bu mübareklere, karşımda ihtiyar bir kimse, arkalarında başka mübarekler... Ben onlara dedim ki: (İnnî sahibtû) ‘Ben arkadaşlık



ettim, yol arkadaşlığı ettim, bulundum; (ve ene mâşin beyne'l-kûfeti ve mekkete) Kûfe ile Mekke arasında yürümekteyken, çöllerde Mekke'ye doğru birisiyle, bir adamla arkadaşlık ettim. (Feraeytühû) Onu gördüm ki, (izâ emsâ) akşam olduğu zaman, (yusallî rek'ateyn) iki rekat namaz kılıyor nafilenden. (Fihimâ tecâvüz) Bu namazda, bu iki rekat arasında şöyle bir beklemeli bir şeyle, ağır ağır namaz kılıyor. Sonra, hafif bir sözle bir şeyler söylüyor kendisiyle nefsi arasında, yâni başkası dışarıda duymayacak gibi. Birden bir bakıyorsun, sağ tarafında tirit dolu bir tencere, sol tarafında da su dolu bir kap. Yâni dua edince, böyle bir şey meydana geliyor ve kendisi yiyor ve bana da ikram ediyordu.

“Ben ‘Böyle bir adamla karşılaştım, Mekke'ye doğru giderken, böyle şeyler başıma geldi.’ deyince, (Kâle: Febeke'ş-şeyhu inde zâlike.) Bu anlatılınca heyecanlanmış karşısındaki mübareklerden o yaşlı zât, ağlamış, (ve bekâ min havlehû) etrafındakiler de ağlaşmışlar. İbrâhim ibn-i Edhem bunu anlatınca, ağlaşmışlar.

ثُمَّ قَالَ يَا بُنَيَّ - أَوْ يَا أَخِي - ذَاكَ أَخِي دَاوُدُ  
وَمَسْكَنُهُ مِنْ وَرَاءِ بَلْعِ بَقْرِيَّةٍ يُقَالُ لَهَا الْبَارِدَةُ  
الطَّيِّبَةَ وَ ذَلِكَ إِنَّ الْبِقَاعَ تَفَاخَرَتْ بِكَيْنُونَةِ  
دَاوُدَ فِيهَا يَا غُلَامُ مَا قَالَ لَكَ وَمَا عَلَّمَكَ قَالَ قُلْتُ  
عَلَّمَنِي اسْمَ اللَّهِ الْأَعْظَمِ فَسَأَلَ الشَّيْخُ مَا هُوَ

(Sümme kàle) Sonra o yaşlı zât demiş ki: (Yâ büneyye ev yâ ehî) “Ey oğulcuğum!” demiş veyahut “Ey kardeşim!” demiş. Nasıl dediğinde tereddüt var yâni. “Ey oğulcuğum! (Zâke ahî dâvud) Bu benim kardeşim Dâvud AS idi, o senin gördüğün. (Ve meskenehû min verâi belh) Onun sakin olduğu diyar, Belh’in arkasında, ötesinde olan yerlerdir. (Bi-karyeti yukâlu lehâ el-bâridetü’t- tayyibeh) El-Bâridetü’t-Tayyibe denilen köydedir onun asıl mekânı. (Ve zâlike enne’l-bikâe tefâharet bi’keynûneti dâvude fîhâ) Çünkü bu isimle anılmasının sebebi şundandır ki: Beldeler, içlerinde Dâvud AS var diye iftihar ederler, memnun olurlar yâni ne mübarek zât diye.

(Yâ gulâm!) Ey oğul! (Mâ kàle leke?) Ne dedi sana o? O anlaşılıyor ki Davud AS idi, ne dedi sana? (Ve mâ allemeke?) Sana ne öğretti?..’ (Kàle: Kultü allemenî isma’llàh el-a’zam.) ‘Bana Allah’ın İsm-i A’zamını öğretti.’ (Feseele’ş-şeyh: Mâ hüve?) O karşısındaki ihtiyar soruyor: ‘Neydi o İsm-i A’zam?..’

فَقُلْتُ إِنَّهُ يَتَعَازَمُ عَلَيَّ أَنْ أَنْطِقَ بِهِ فَإِنِّي سَأَلْتُ بِهِ  
 مَرَّةً فَاذًا بِرَجُلٍ آخِذٍ بِحُجْرَتِي وَقَالَ سَلْ تُعْطَاهُ  
 فَرَاعِنِي فَقَالَ لَا بِرَجُلٍ رَوَعَ عَلَيْكَ أَنَا أَخُوكَ  
 الْخِضْرِ إِنَّ أَخِي دَاوُدَ عَلَّمَكَ إِيَّاهُ فَإِيَّاكَ أَنْ

تَدْعُو بِهِ إِلَّا فِي بَرٍّ

(Fekultü: İnnehû yeteâzamu aleyye en entaka bihî.) “Onu telaffuz etmek bana zor geliyor, çekiniyorum. Yâni, İsm-i A’zam’ı söylemekten çekiniyorum.

(Feinnî seeltü bihî merraten) Çünkü daha evvelce, sizden evvelce bir kere İsm-i A’zam’ı söyledim Allah’a dua etmek için; (feizâ biracülin âhizin bi-huczetî) bir de baktım ki, benim eteğimi, elbisemin kenarını yakalamış bir adam karşıma beliriverdi. (Ve kâle: Sel tu’tahû) ‘İste, istediğin verilecek!’ dedi bana, (ferâanî) ben bundan ürktüm, korktum.

(Fekâle lâ rav’a aleyk) ‘Korkma! (Ene ahûke’l-hıdr.) Ben senin kardeşin Hızır’ım.’ dedi bana. (İnne ehî dâvuda allemke iyyâhu) ‘Kardeşim Dâvud sana bunu öğretti.’ dedi. Yâni, İsm-i A’zam’ın kimin tarafından öğretildiğini de söyledi. (Feiyyâke en ted’uve bihî illâ fî birin) ‘Sakın bu öğrendiğin İsm-i A’zam’ı kötü bir yerde, duada kullanma; ancak iyilik konusunda kullan!’ dedi.”

يَا غُلَامُ إِنَّ الزَّاهِدِينَ فِي الدُّنْيَا قَدْ اتَّخَذُوا الرِّضَا  
عَنِ اللَّهِ لِبَاسًا وَحُبَّهُ دِثَارًا وَلَا أَثَارَةَ لَهُ شِعَارًا  
وَتَفَضَّلُ اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِمْ لَيْسَ كَتَفَضُّلِهِ

عَلَى غَيْرِهِمْ ثُمَّ ذَهَبَ عَنِّي

(Sümme kâle: Yâ gulâm!) Sonra bu yaşlı şahıs gene diyor ki: “Ey oğul! (İnne’z-zâhidîne fi’d-dünyâ kad itte hazu’r-rıdâ ani’llâhi libâsâ)

Bu dünyada zâhid olanlar, dünyaya metelik vermeyip ahirete, ibadete düşkün olan o Allah'ın sevgili kulları, Allah'tan razı olma huyunu kendilerine elbise edinmişlerdir.” Yâni, Allah'ın her hükmüne râzıdırlar, hiç bir şeyine itiraz etmezler, hepsini severler. Neylerse güzel eyler Rabbimiz diye o duyguda, o ahlâktadırlar. (Ve hubbehû disâren) “Allah sevgisini de kendilerine sanki Allah'tan râzı olmak elbisesi; Allah sevgisi, iç elbisesi, gömleği; (ve'l-esârete lehû şîâren) ve Allah'ın emrettiği yolda yürümeyi kendilerine iç şeyi edinmişlerdir. Yâni hep ona bürünmüşlerdir.”

(Fetafaddulü'llâhi teâlâ aleyhim leyse ke'tefaddulihî alâ gayrihim) “Onlar öyle Allah sevgisiyle, Allah'tan hoşnut ve razı olmakla, her şeyi Allah rızası için yapma, onun yolunda yürümek duygusuyla olduklarından, Allah'ın onlara teveccühü başkalarının teveccühü gibi değildir, ikramı başkalarına ikramı gibi değildir. (Sümme zehebe annî) böyle dedi, sonra benden kayboldu.” diye anlatıyor İbrâhim ibn-i Edhem yolda karşılaştığı hadiseyi.

فَتَعَجَّبَ الشَّيْخُ مِنْ قَوْلِي ثُمَّ قَالَ إِنَّ اللَّهَ سَيَبْلُغُ  
بِمَنْ كَانَ فِي مِثَالِكَ وَمَنْ تَبِعَكَ مِنَ الْمُهْتَدِينَ ثُمَّ  
قَالَ يَا غُلَامُ إِنَّا قَدْ أَفْذَنَّاكَ وَمَهَّدْنَاكَ وَعَلَّمْنَاكَ  
عِلْمًا

(Feteaccebe's-şeyhu min kavli) “Bu sözleri bana sorup da benim de anlattığım yaşlı mübarek zât, şaşırdı benim bu anlattıklarımın, hayretler içinde kaldı, (sümme kâle) sonra buyurdu ki:

(Inna'llàhe seyebluğu bi-men kâne fî misâlike ve men tebiake mine'l-mühtedîn.) 'Muhakkak ki Allah senin gibi olanları olgunluğa erdirir, yüksek mertebelere çıkartır ve hidayete ermiş insanlardan sana tâbi olanları da yüksek mertebelere çıkartır.' dedi.

(Sümme kàle) Sonra dedi ki: (Yâ gulâm! Innâ kad efednâke ve mehhednâke.) 'Ey oğul! Biz sana söyleyeceğimiz şeyleri ifade ettik, anlattık. (Ve mehhednâke) Sana işin nasıl olması gerektiğini hazırladık, seni müstakbel, mânevî makamına ve vazifene hazırladık; (ve allemnâke ilmen) ve sana bir ilim öğrettik." Yâni evlialık ilmi kastediliyor, Allahu a'lem, onu öğrettik.

### c. Evliyâ Olmanın Şartları

ثُمَّ قَالَ بَعْضُهُمْ لَا تَطْمَعُ فِي السَّهْرِ مَعَ الشَّبَعِ وَلَا  
تَطْمَعُ فِي الْحُزْنِ مَعَ كَثِيرَةِ نَوْمٍ وَلَا تَطْمَعُ فِي  
الْخَوْفِ لِلَّهِ مَعَ الرَّغْبَةِ فِي الدُّنْيَا

(Sümme kàle ba'duhüm) Onlardan birisi dedi ki: (Lâ tatma' fi's-seheri mea's-şiba'.)

Şimdi o şeyh, yaşlıdan başka, içlerinden bir başkası nasihata geçiyor yine İbrâhim ibn-i Edhem'e... İbrâhim ibn-i Edhem'e şimdi bir takım nasihatler. Paragrafın sonuna kadar dört beş altı satır bu nasihatleri dinleyeceğiz. Yâni bu nasihatleri veren kim?.. Bu karşılaştığı mübarek, acaip topluluktaki bu yaşlı insanlar. Birisi sordu, o halini anlattı. Mekke'ye giderken

çölde gördüklerini anlattı, yemek geldiğini, su içtiklerini ve sâireyi anlattı. Onlarla böyle konuştuktan sonra, içlerinden bir tanesi yine İbrâhim ibn-i Edhem'e yine bazı nasihatlerde bulunuyor. Şimdi o nasihatleri dikkatle okuyacağız, anlatmaya çalışacağız, siz de anlamaya ve dinlemeye çalışın! Her halde böyle bilgileri, başka bir yerde bir daha kolay bulamazsınız.

Nasihat ediyor, diyor ki:

1. (*Lâ tatma' fi's-seheri mea's-şiba'*.) “*Ey İbrâhim ibn-i Edhem! Karın tokluğuyla gece ibadeti yapabilmeyi umma! Uykusuz kalacaksın da, gece ibadeti yapacaksın da, sevap kazanacaksın... Yapamazsın. Karnın tok oldu mu, yapamazsın. Yâni toklukla, karın tokluğuyla, gece uyku uyumayıp ibadet etmen mümkün olmaz.*

2. (*Ve lâ tatma' fî'l-huzni mea kesreti'n-nevm*) “*Sonra o hüzün, mânevî hüzün ve inkisâr-ı kalb ve Allah yolundaki insanlara mahsus olan o boynu büküklük, o mahzunluk halinin, o mertebenin sana gelmesini, çok uyumakla hiç elde edeceğini sanma!..*” Çok yemekle, çok uyumakla bu işler olmaz.

3. (*Ve lâ tatma' havfi li'llâhi mea'r-rağbeti fi'd-dünyâ*) “*Dünyaya iştahın, rağbetin varken, dünyayı sevip dururken, Allah korkusuna sahip olacağını da sanma!*” Havfullah, Allah'tan korkmak dünya sevmekle müyesser olmaz. Yüksek bir mevkî...

Onun için buyrulmuş ki:<sup>1</sup>

## رَأْسُ الْحِكْمَةِ مَخَافَةُ اللَّهِ

(الحكيم، وابن الل عن ابن مسعود)

(*Re'sü'l-hikmeti mehàfetu'llàh*) “Hikmetin başı, evliyalığın başı Allah korkusudur.”

Fakat o Allah korkusu, dünyaya rağbet varken teşekkül etmez.

وَلَا تَطْمَعُ فِي الْإِنْسِ بِاللَّهِ مَعَ الْإِنْسِ بِالْمَخْلُوقِينَ  
وَلَا تَطْمَعُ فِي إِيْهِمِ الْحِكْمَةِ مَعَ تَرْكِ التَّقْوَى وَلَا  
تَطْمَعُ فِي الصِّحَّةِ فِي أُمُورِكَ مَعَ مُوَافَقَةِ الظُّلْمَةِ

4. (*Ve lâ tatma' fî'l-ünsü bi'llâhi mea'l-ünsü bi'l-mahlûkîn*) “Mahlûkatla düşüp kalkmakla, dostluk, ahbaplık etmekle beraber Allah'la ünsiyet olmaz, Allah'a dostluk tahakkuk etmez.” Yâni onu bırakacaksın ki, ötekisi olsun. Mahlûkattan kesileceksin ki, Allah'la ünsiyet mümkün olabilsin. Yoksa, hem halkı sev, hem de um ki Allah'la ünsiyet sana nasib olacak, el-ünsü bi'llâh makamı nasib olacak... Olmaz!

5. (*Ve lâ tatma' fî ilhâmi'l-hikmeti mea terki't-takvâ.*) “Ve Allah'ın sevgili kullarına verdiği hikmeti sana ilham etmesini, takvâyı terk etmekle elde edeceğini sanma!

---

<sup>1</sup> İbn-i Ebî Şeybe *Musannef*, c.VII, s.106, no:34552; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.I, s.470, no:742-744; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.270, no:3258; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

*Kenzü'l-Ummâl*, c.III, s.267, no:5873; Süyûtî, *Câmiu'l-Ehâdîs*, c.XIII, s.56, no:12550.

Takvâ yokken, Allah sana hikmet vermez. Takvâlı olursan verecekti, takvâ yoksa vermez.”

Hikmet; tabii her şeyi yerli yerinde yapma kabiliyeti, anlama, sezme, söyleme meziyeti. O, takvâsız olmaz.

6. (Ve lâ tatma' fî sıhhati fî umûrike mea muvâfakati'z-zaleme.) “Zalim insanlara uyup, onlarla beraber iken, işlerinde mânevî bakımdan bir dürüstlük, bir sıhhat olmasını da umma, o da mümkün olmaz. Zalimlerden kesileceksin, ilgini keseceksin, zalimlerle beraber olmayı bırakacaksın ki, işlerinde mânevî bir doğruluk, sıhhat, dürüstlük mümkün olabilsin. ”

Demek ki, zalimlerle arkadaşlık etmeyecek, takvâ ehli olacak, mahlûkatla ünsiyeti kesecek, gönlünü Allah'a bağlayacak, dünyaya rağbeti bırakacak, çok uykuyu bırakacak, çok yemeği bırakacak... Şimdiye kadar anladığımız şeyler. Birer birer bunları alt alta defterinize yazsanız, her birisi evliyalığın birer şartı olmuş olarak karşınıza çıkacak.

وَلَا تَطْمَعُ فِي حُبِّ اللَّهِ مَعَ مَحَبَّةِ الْمَالِ وَالشَّرَفِ  
وَلَا تَطْمَعُ فِي لِينِ الْقَلْبِ مَعَ الْجَفَاءِ لِلْيَتِيمِ  
وَالْأَزْمَلَةِ وَالْمِسْكِينِ وَلَا تَطْمَعُ فِي الرِّقَّةِ مَعَ فُضُولِ  
الْكَلَامِ

7. (Ve lâ tatma' fî hubbi'llâhi mea mahabbeti'l-mâli ve's-şeref.) “Malı, şerefi seviyorken Allah



sevgisinin kalbinde hasıl olacağını umma! Hiç öyle şey olamaz. Mal sevgisini çıkaracaksın, şeref, izzet, itibarı gözünden çıkaracaksın ki, Allah sevgisi teşekkür etsin.”

8. (Ve lâ tatma' fî lîni'l-kalbi mea cefâi li'l-yetîmi ve'l-ermeleti ve'l-miskîn) “Miskinlere, yoksullara, fakirlere, dullara, yetimlere karşı cefâ ederken, katı davranırken, kalbinin yumuşamasını, kalbinde bir güzel gelişme olmasını hiç umma, mümkün değil! Yetimleri seveceksin ki, dullara yardım etmeyi seveceksin ki, fakirlere yardım etmeyi seveceksin ki, bu hal nasib olabilsin.”

9. (Ve lâ tatma' fî'r-rikkati mea fudûli'l-kelâm.) “Çok fuzûlî, mâlâyânî konuşmalar varken, kalbinden bir rikkat, bir incelik belirmesini, rikkat haline ermeyi umma; o da mümkün olmaz!”

وَلَا تَطْمَعُ فِي رَحْمَةِ اللَّهِ مَعَ تَرْكِ الرَّحْمَةِ  
لِلْمَخْلُوقِينَ وَلَا تَطْمَعُ فِي الرَّشْدِ مَعَ تَرْكِ مُجَالَسَةِ  
الْعُلَمَاءِ وَلَا تَطْمَعُ فِي الْحُبِّ لِلَّهِ مَعَ حُبِّ الْمَدْحَةِ

10. (Ve lâ tatma' fî rahmeti'llâhi mea terki rahmeti'l-mahlûkîn.) “Sen Allah'ın yaratıklarına şefkati, acımayı, merhameti terk etmişken, Allah'ın rahmetine ermeyi hiç umma! Mahlûkata merhamet etmezken, Allah'ın sana merhamet edeceğini hiç umma!”

11. (Ve lâ tatma' fî'r-rüşdi mea terki mücâleseti'l-ulemâ'.) “Doğru yolda, olgunluk yolunda, sağlam yolda yürümeyi, alimlerle

*oturmayı terk etmişken elde edeceğini umma! Alimlerin sohbetini bırakınca, o mümkün olmaz; doğru yolda, olgunluk yolunda, sebîl-i reşadda yürümek mümkün olmaz.”*

**12.** *(Ve lâ tatma' fî'l-hubbi li'llâhi mea hubbi'l-midhah.)* “Allah için sevmek hali sana nasib olmaz, *(mea hubbi'l-midhah)* öğülme sevgisi içinde varken...” Çünkü o zaman öğeni seversin, meddahı seversin; öğmeyene karşı Allah için içinde bir sevgi hasıl olmaz.

*Yâni dalkavukları sever.*

Ekseriyetle yüksek mevki sahiplerinin, zenginlerin etrafında ondan istifade etmek isteyen dalkavuklar türer, onlar onu medhederler. İnsan da tabii kendisine yumuşak davrananı seviyor. Ötekileri sevmez yâni. Bu övülme, medhedilme arzusu, sevgisi içinde varken, Allah için insanları sevme hali insana nasib olmaz. Yâni öğülmese bile, icabında, aleyhinde tenkitte bulunulsa bile, bir insanı sevebilmeli insan.

Birisi geldi, aleyhinde bir şey söyledi,  
“Doğru söylüyorsun, teşekkür ederim, Allah senden râzı olsun, tamam ben bu huyumu bırakayım.” filan deyip onu sevebilmek nasıl mümkün olacak?.. Medhedilme sevgisi çıktığı zaman mümkün olacak. Onun için, öğülme sevgisini insan kalbinden atmalı.

وَلَا تَطْمَعُ فِي الْوَرَعِ مَعَ الْحِرْصِ فِي الدُّنْيَا وَلَا  
تَطْمَعُ فِي الرِّضَا وَالْقَنَاعَةِ مَعَ قِلَّةِ الْوَرَعِ

13. (Ve lâ tatma' fî'l-verai mea'l-hırsi fî'd-dünyâ) “Dünyalığa, mala mülke, diğer şeylere hırsın varken, vera' sahibi olmayı umma, o da hasıl olmaz.”

14. (Ve lâ tatma' fî'r-rıdâ ve'l-kanaati mea kılleti'l-vera'.) Takvân, haramlardan, şüphelilerden sakınmak uygun yokken, rıza ve kanaat hali de nasib olmaz.” dedi.

Şunların olması lâzım, bunların olması lâzım ama, şunlar olunca bu iş olmaz diyor. Onun için olması gerekenlerimüsbet tarafa şöyle bir liste halinde yazmak lâzım! Bunlar iyi, bunları elde etmek lâzım! İyi ama bunların olması için de, şunların olmaması lâzım!.. Onları da bir başka liste halinde yapmak lâzım! O olmaması gereken şeylerden kurtulmağa çalışmak lâzım; bu olması gereken vasıflar hasıl olsun diye.

Şimdi dönüp onları bir daha sıralayabiliriz ama bu hikâye tamam olsun diye son cümleyi okuyorum:

ثُمَّ قَالَ بَعْضُهُمْ يَا إِلَهَنَا أَحْجِبْهُ عَنَّا وَاحْجِبْنَا  
عَنْهُ قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَمَا أَدْرِي أَيَّنَ ذَهَبُوا

(Sümme kâle ba'duhüm) Sonra onlardan birisi dedi ki: (Yâ ilâhenâ!) “Ey Allahımız! (Ühcübhü annâ) Onu, bu kulu bizden perdele!” Yâni, “Yok et bizi, o bizi göremesin!” demek istiyor yâni. “O perdelensin. Şimdi perde yok da görüyor ama, perdele o kulu, bizi göremesin! (Vahcübñâ anhu) Bizi de ondan perdele!..” Yâni, “O bizi görmesin, biz de onu görmeyelim!” diye dua etti bir tanesi.

(Kàle ibrâhim) Ibrâhim ibn-i Edhem diyor ki: (Femâ edrî eyne zehebû) “Nereye gittiklerini anlayamadım. Hop, birden yok oluverdiler.”

İşte hali böyle başlamış İbrâhim ibn-i Edhem’in. Tabii o onun kendisiyle ilgili bir hal ama, o evliyaullah, kırklar mıydı mübarekler, kim, hangi mübarekler idiyse, Allah’ın bu nasib etmiş olduğu bir şey. Karşılaşıyorlar, konuşuyorlar, nasihat ediyorlar, gidiyorlar. Şimdi bize o nasihatler lâzım!.. Çünkü bunlar tasavvufun çok önemli makamlarına işaret ediyor ve o makamları elde etmenin çaresini gösteriyor.

Deminki şeylerden anladık ki: Demek ki, Allah hayırlı kimselerle sohbet etmeyi, beraber olmayı nasib etti mi bir insana, döğülse de, söğülse de, koğulsa da, oradan gitmeyecek... Çünkü evliyaullah, meşâyih-i kiram dervişlerini bazen böyle imtihan eder.

“—Defol! Gözüm görmesin, yıkıl karşımdan!”

“—Sen misin bana kızan? Ben de bir daha senin semtine gelir miyim! Ben de seni adam sandım da geldim.” filan...

Haydi, yallah, kalkıp gidiyor.

Tamam, kaybetti. Sabredecek. Madem yol doğru yoldur, madem hak yoldur, mademki Allah’ın rızasını istiyor; Allah’ın o sevgili kullarına karşı toprak gibi olacak, boynunu bükecek. Onlardan bir azar işitti mi, böyle bir sert muamele gördü, dayak yedi mi, sopayı yedi mi, şamarı yedi mi, o zaman kendisi:

“—Acaba ne kabahat işledim de bu başıma neden geldi?..” diye düşünecek.

“Haa, akşam abdestsiz yatmıştım da, sabah şamarı böyle yiyorum. Haa, yolda gelirken falanca tarafa gözüm kaymıştı da, bu iş bundan oluyor. Haa, geçen gün şüpheli bir yerden bir yemek yedik de, ne eti olduğu belli değildi de ondan oluyor...”

Kendisinde arayacak kusuru yâni. Yoksa onlar durup dururken kızmazlar. Belli ki, bir sebep var ki, onlar Allah’ın kızmasıyla kızarlar. Öyle tezahür ediyor karşısında, onu bilecek. Onu anladık.

Ondan sonra, kendi macerasını anlattı çölde neler gördüklerini filan. Allah şefaatine erdirsin, büyük zâtmış, onu anlıyoruz.

#### **d. Nasihatların Açıklanması**

Şimdi, bir tanesi açtı ağzını o büyüklerden, nasihat etti. Bu nasihati bir daha tekrar etmek lâzım! Yâni tekrar dinleyelim, tekrar anlayalım. Kendi sözlerimizle anlatalım. Artık tercüme yapıp yaptığımıza göre, nasıl olması gerektiğini sizin anlayacağınız şekilde anlatalım!

Diyor ki:

1. “Gece ibadet etmek lâzım. Gece ibadeti çok sevap... Teheccüde kalkması lâzım, ibadet etmesi lâzım bir dervişin. İyi ama bu karın tokluğuyla olmaz ki...” Demek ki akşam yemeğini az yiyecek, hafif yiyecek.

“—Getir bakalım o tepsiyi de, getir bakalım bu tabağı da, börek de gelsin, tatlı da gelsin, yarım kilo kadayıf, üç kilo meyva, otuz bardak çay...”

E tabii Koca Yusuf gibi yemek yeyince, insan gece namazına değil sabah namazına bile kalkamaz, öğleyin ancak uyanır. Çünkü, harap olur vücut onu öğüteceğim derken. Bütün vücudu bütün gece onunla meşgul olur, olmaz.

Demek ki, gece uyanık olabilmek için yemeği azaltacak, akşam yemeyecek, karnını tıka basa doldurmayacak.

Tabii gece ibadeti neden gerekiyor?.. Gece, göğün kapıları açılır, Allah-u Teâlâ Hazretleri kullarına: “Yok mu benden bir arzusu, isteği olan, istesin, vereceğim.” dediği zamandır. “Yok mu benden af isteyen, affedeceğim.” dediği zamandır. Seher vakitlerindedir bu, sahura kalktığımız zamanlar gibi. İmsak kesildikten sonra sabahın vakti girince iş biter.

Onun için gecenin bu üçte biri, üçte ikisi, yarısı geçtikten sonra kalkıp biraz gece ibadeti yapması lâzım o kârdan o da biraz nasibini alsın diye. O mânevî pazardan istifade etsin diye; duaları kabul olsun, Allah’ın lütfuna, ihsânına ersin diye gece kalkması lâzım dervişin, veyahut ahiret yolunun yolcusunun. Allah’ın rızasını isteyen insanın böyle yapması lâzım! Ama bu toklukla olmaz. Demek ki kılllet-i taam lâzımmış. Biliyoruz, tarikatlarda bu kılllet-i taam prensibi var; az yemek.

2. “Çok uykuyla o hüznün hali olmaz.” diyor. Hüzn; mahzunluk demek tabii. Derviş nasıl olacak? Kalbi kırık olacak, mahzun olacak. Çünkü bir kere ana yurdundan kopmuştur. Asıl yurdu cennettir. Dünyaya gelmiştir, ayrılık hüznü vardır bir kere.

Ondan sonra, tabii Allah sevgisi vardır, kavuşmanın hasretliğinin verdiği bir hüznü vardır. Ufak tefek, büyük küçük kusurları vardır, onun verdiği bir hüznü vardır.

“Acaba halim nice olacak?” diye bir endişeden doğma hüznü vardır. Elbette ahireti düşünen bir mü’min-i kâmilin mahzunluğu vardır.

Peygamber Efendimiz de:

أَنَا عِنْدَ مُنْكَسِرَةِ الْقُلُوبِ

(*Ene inde münkesireti’l-kulûb*) “ *B e n kalbi kırıkların yanındayım.*” buyuruyor.

Onun için bizim merhum Süleyman Çelebi Efendimiz Mevlid’in sonunda dua bölümünde ne diyor:

*Bağrı bâşı hakkı için aşıkların,  
Gözü yâşı hakkı için sâdıkların.*

*Yâ ilâhî bizlere imdâd kıl,  
Her nefes lütfun ile şâd kıl.*

diye dua ediyor ya. “Bağrı başı hakkı için”, yâni bağrı yarası hürmetine... Aşıkların bağrı yaralıdır. Yaralı olan da hüznü olur tabii. Onun için mü’mini öyle pek fazla güler görmezsin, mahzun görürsün. Derdi vardır, dertlidir.

*Dolap niçin inilersin?*

*Derdim vardır inilerim.*

dediği gibi, mü'minin, mü'min-i kâmilin işi çoktur, derdi çoktur, gayesi büyüktür. Onun için mahzun olacak.

Bu mahzunluk çok uykuyla olmaz. Yâni mahzunluk burada neyi sembolize ediyor? Mahzunluk; duygululuğu, duyarlılığı, hassaslığı sembolize ediyor. Bu hassaslık çok uykuyla olmaz. Yatıyor, horul da horul, horul da horul, uyusun da büyüsün mâşâallah... Tabii o zaman o hüznün hali olmuyor. Çok uykuyla o rikkat, o lirizm, o tasavvufî şey, o iştihak hasıl olmuyor.

3. Sonra, Allah korkusu dünyaya rağbet varken olmuyor. Dünyayı gözünden silecek, dünyaya rağbet etmeyecek, dünyaya karşı zâhidâne al-dırmaz duygular içinde olacak. O zaman havfullah gönlünde teşekkül eder, Allah'tan korkar. Allah'ın gazabından, azabından, ikâbından korkar, Allah'ın lütfunu kaybetmekten korkar. Cenneti kaybetmekten tir tir titrer. Rızasına aykırı bir iş yapmaktan korkar, tir tir titrer. O bakımdan dünyaya meyli olmaması lâzım ki, bunları düşünebilsin. Dünyaya meyli varken bu yapılamaz.

4. Sonra, Allah'la ünsiyet etmek istiyorsa... Yâni ünsiyet ne demek? Bir arada olmak, ahbablık, yârenlik etmek demek... Bu ünsiyetin olması için, mahlûk ile ünsiyetten kesilmesi lâzım! Kahvede olmaz, kalabalıkta olmaz. Çekilecek bir halvet, تنها bir kenara, tenhalarda gözyaşı dökülecek, tenhalarda tefekkürlere dalacak, tenhalarda zikirle dalacak da;<sup>2</sup>

أَنَا جَلِيسٌ مِّنْ ذَكَرَنِی

<sup>2</sup> Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.I s.451, no:680; Ka'bü'l-Ahbar'dan.



*(Ene celîsü men zekerenî) “Ben beni zikreden kulumun yanı başındayım, meclisindeyim, onunla beraberim.” sırrı zahir olacak, Rabbiyle ünsiyet hali hasıl olacak. Öyle insanlar arasında, insanlarla ünsiyetle bu olmaz.*

*“—Gitme ya, canım sıkılıyor. Seninle beraber oturalım, sabaha kadar konuşalım, gevezelenelim!”*

*O gitmezse, Allah’la ünsiyet de olmaz. Yalnızlığı sevebilmesi lâzım bir insanın, evlialık, sevap, ünsiyet, el-ünsü bi’llah hasıl olsun diye.*

5. Sonra, tabii Allah’ın sevgili kullarının gönlüne nice nice hikmetler ilham olunur. Sözlerinin her birisi cevherdir. Dinleyen hayran kalır, hoşuna gider. Ümmî bile olsa, “Allah Allah, ne kadar ârif insan! Ne kadar güzel sözler söylüyor, ne kadar hoş.” diye sever. İşte hikmetin ilhamı, takvâyı terk edince olmaz. Takvâ ehli olacak ki gönlüne hikmet pınarları akmaya başlasın; gönlünden diline pınarlar fışkırıp, şırıl şırıl dilinden dökülmeye başlasın... Takvâ ile olur. Takvâ ne demek? Allah’tan sakınıp günahlara yaklaşmamak...

6. Sonra, işlerinde sıhhat, mânevî düzgünlük, ancak zalimlerden ayrılmakla mümkün olur. Zalim insanlara uyup, onlarla beraber iken, işlerinde mânevî bakımdan bir dürüstlük, bir sıhhat olmasını da umma, o da mümkün olmaz. Zalimlerden kesileceksin, ilgini keseceksin, zalimlerle beraber olmayı bırakacaksın, zalimlerle arkadaşlık etmeyeceksin ki, işlerinde mânevî bir doğruluk, sıhhat, dürüstlük mümkün olabilsin.

7. Allah sevgisi mal ve şeref sevgisiyle beraber olmaz. Yâni insanın tabii Allah aşığı olması lâzım, Allah'ı sevmesi lâzım, Allah sevgisi kalbini doldurması lâzım. Çünkü her türlü güzelliği yaratan odur, her türlü ihsânı, ikramı veren odur, her şeyimiz ondandır. Tabii ona karşı en yüksek sevgiyi, sonsuz mukayesesiz sevgiyi duyması lâzım herkesin... Ama bu mal ve şerefi severek olmaz. Maldan da geçecek; mevkî makamdan, izzet itibar, alkış şeref gibi şeylerden de geçecek. Allah'ın sevgisini kazanmak için, hepsini terk edebilecek ve yapabilecek Allah'ın sevdiği işleri.

“—Namaz kıl!..”

“—Utaniyorum.”

“—Hakkı söyle!..”

“—Utaniyorum.”

“—Olmaz!”

8. Sonra, kalbin yumuşaması makbul bir şey, kalbin katı olması kötü bir şey. Yumuşak kalplilik güzel, katı kalplilik, taş kalplilik kötü. Bu yumuşak kalplilik yetime bakmadan, dula bakmadan, fakire bakmadan, onları kollayıp gözetmeden olmaz.

Onun için, etrafınızdaki muhtaç insanları ayıracaksınız, bulacaksınız, onlara elinizi uzatacaksınız, malınızı, yiyeceğinizi, içeceğinizi paylaşacaksınız.

Türkiye var, Türkiye'nin dışındaki başka Türkler var, onlara yardımcı olacaksınız. Başka müslümanlar var, onlara yardımcı olacaksınız.

Burada İstanbul'un surlarının içinde, ihvanımızdan ihtiyar bir kimse on beş gün aç kalmış da, kimsenin haberi olmamış. Böyle ihvanlık olur mu?..

Millet tabii zevkli sefâlı yerleri biliyor da, böyle sıkıntılı kenar mahallelere gelmiyor. Gel bakalım biraz da bizim kulübe-i ahzânımızı gör! Üstü teneke kaplı, yağmurun içine damladığı, rüzgarın bir tarafından girip öbür tarafından çıktığı evimize de gel bir misafir ol bakalım! Gel bakalım her yerde baklava börek yiyorsun, burada da gam keder ye! Biraz da buradaki acılarımıza ortak ol!..

Millet tabii oraya yanaşmayınca olmuyor. Yâni kalp yumuşaklığı olması için yetime yanaşacak, dula yardım edecek, miskine, fakire destek olacak, yardım edecek.

9. O rikkat hali gevezelikle olmaz, sükûtu bilecek. Sükût efdaldir. Sükût ibadettir. Sükûtu tefekkür olacak mü'minin, dervişin. Öyle çok konuşmayacak, az konuşacak, öz konuşacak. Lüzumsuz konuşmayı terk edecek, zikirle meşgul olacak.

10. Başka insanlara, başka mahlûklara merhamet edecek ki Allah'ın rahmetine, merhametine mazhar olsun. Karıncayı eziyor, kuşu öldürüyor, öküzünü dövüyor, atını sakat edecek gibi pataklıyor, çocuğunun kulağını koparıyor, ensesinde boza pişiriyor, hanımın kafasında tabakları kırıyor... E böyle dervişlik olur mu? Olmaz.

Merhameti yok. Kimseye merhamet etmiyor.

Hayvan yanında zor duruyor, başını ikide birde kaldırıyor. Neden? Sinirli, kamçıyı yapııştırıyor. Hayvan ürkmüş. E böyle merhametsizlik de olmaz. Merhametli olması lâzım! Mahlûkata merhamet etmeyene Allah merhamet eylemez.

11. Sonra, doğru yolu, olgunluk yolunu, hak yolu bulamaz, alimlerle beraber olmayı, alimlerin meclislerine, sohbetlerine devam etmeyi terk ederse... Alimlerin sohbetine gelecek, nasihatlerini dinleyecek, ancak o zaman doğru yolda olur.

12. Allah için sevmeyi elde edemez, övülme arzusu varken. Peygamber Efendimiz diyor ki:

“—Sizi methedenlerin yüzüne toprak saçın!”

Yerden toprak alacaksın, yüzüne atacaksın. Ne kadar sert bir muamele. Yâni ne demek? “Methettirmeyin kendinizi!.. Ne siz başkasının methedin yüzüne karşı, ne de sizi methetmelerine müsaade edin!” demek oluyor yâni. Çünkü ekseriyetle insanları böyle methederek huylarını bozarlar ve methederek aldatırlar. Sen methe aldanma, söylenen söz doğru mu, istenen iş doğru mu diye onu düşün. Doğru değilse hiç methe takılma, kaşını çat.

Karşındakini de methedip de helâk etme. “Kafasını kesmek gibidir.” diyor Peygamber Efendimiz. Sen onu methediyorsun, helâk ediyorsun. Adam kendisini bir şey sanıyor. İki paralık adam. Doğru söylemeye kimse tahammül edemiyor.

Sen iki paralıksın diyemiyorsun. Ağasın, paşasın diyorsun, o da kendisini ağa paşa sanıyor. Hiç bir şey değil, zerre bile değil ama, o zaman huyu bozuluyor.

Onun için methetmek de iyi değil, methedilmeye rıza göstermek de iyi değil. Onu terk edecek.

**13.** Sonra dünyaya hırs beslemeyecek, dünyalığa hırs beslemeyecek, o zaman takvâ, vera' olmaz. O dünya hırsından dolayı, para kazanacağım diye haram işler yapar, mevki makam sahibi olacağım diye entrika çevirir, arkadaşlarını aldatır, ona buna zararı dokunabilir. Onun için hırsı terk edecek, sakın olacak, Allah'tan bekleyecek her şeyi. Ancak o zaman vera' sahibi olabilir.

**14.** Rıza ve kanaate de vera'sı olmazsa eremez. Vera', yâni şüpheliden bile kaçınma duygusu olacak mü'minde.

İşte bu nasihatleri etmiş İbrâhim ibn-i Edhem Hazretleri'ne.

Sonra ellerini açmış ötekilerden bir tanesi:

“—Yâ Rabbi, bunu bizden gizle, bizi bundan gizle, perdele aramızı.” deyince hop, yok oluvermişler.

Demek ki evliyâullahtan mübarek insanlarmış. İbrâhim ibn-i Edhem'e tasavvufun, evliyâlığın nasihatlerini öğretmek için, ilmini öğretmek için karşısına çıkmışlar. Hem onun halini sormuşlar, hem ona bilgiler vermişler. Bu anlaşılıyor.

Keşke bunu bir kitap haline getirsek de, herkes bu işleri bilse, buna göre ayağını denk alsın; hakiki dervişliğin ne olduğunu dervişler anlasın...

### e. Dört Şey

Bu paragraf böylece tamam oldu. Devam ediyoruz. Belki de bitirebiliriz bu akşam biraz dışınızı sıkarsanız, sabrederseniz. Bilmiyorum kaç dakika oldu? Kırk beş dakika oldu. Belki çabuk gidersek, bitiririz:

سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ عَلِيٍّ بْنِ الْحَسَنِ الْمُقْرِيَّ يَقُولُ  
سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ غَالِبِ التَّمْتَامِ يَقُولُ كَتَبَ  
إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَدْهِمٍ إِلَى سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ مَنْ عَرَفَ  
مَا يَطْلُبُ هَانَ عَلَيْهِ مَا يَبْذُلُ وَمَنْ أَطْلَقَ بَصْرَهُ  
طَالَ أَسْفُهُ وَمَنْ أَطْلَقَ أَمَلَهُ سَاءَ  
عَمَلُهُ وَمَنْ أَطْلَقَ لِسَانَهُ قَتَلَ نَفْسَهُ

TS. 33/3 (*Semi'tü ahmede'bne aliyyi'bni'l-  
haseni'l-mukri'*, yekülü *semi'tü  
muhammede'bne gâlib et-tamtâm*, yekül:  
*Ketebe ibrâhimü'bnü edheme ilâ süfyâne's-  
sevrî*) “Şu raviler rivâyet etmişler ki, İbrâhim  
ibn-i Edhem, Süfyân es-Sevrî isimli âlim zâta şu  
mektubu yazmış.”

Onlar aynı zamanlarda yaşamış insanlar. Süfyân-ı  
Sevrî Hazretleri'nin nasıl mübarek, cennetlik bir  
insa olduğunu geçtiğimiz derslerde anlatmıştım.

Yâni huri kızlarının, “Sana dayanamıyoruz, artık gel!” diye davet ettikleri kimse, büyük alim, mezhep sahibi, büyük fakih, takvâ ehli insan. İbrâhim ibn-i Edhem ona yazmış mektupta. Ne yazmış bakalım, arifler birbirleriyle nasıl mektuplaşıyorlarmış... Yazmış ki:

*(Men arafe mâ yatlubu, hâne aleyhi mâ yebzül. Ve men atlaka basarahû, tâle esefühü. Ve men atlaka emelehû, sâe amelühû. Ve men atlaka lisânehû, katele nefsehû.)*

Dört tane hususu anlatmış oluyor. Sıralayalım bakalım ne dediğini:

1. *(Men arafe mâ yatlubu, hâne aleyhi mâ yebzülü.)* “Ne istediğini bilen insana, sarf ettiği emekler hoş gelir, hafif gelir.”

Ne demek istiyor? Bir derviş, bir Allah yolunun yolcusu, bir mü'min, hakiki uyanık bir mü'min ne ister? Allah'ın rızasını ister. Allah'ı ister. *(İlâhî ente maksûdî ve rıdâke matlûbî)* Matlûbumuz, taleb ettiğimiz şey Allah'ın rızası... *(Men arafe mâ yatlubu)* “İstediği şeyin ne kadar yüce olduğunu, ne kadar kıymetli olduğunu bilen bir kimseye, *(hâne aleyhi mâ yebzül)* sarf ettiği şeylerin hepsi hafif gelir, az gelir.”

Şu kadar namaz kılmış, gözüne görünmez; şu kadar oruç tutmuş, gözüne görünmez; bu kadar sadaka vermiş, gözüne görünmez; bu kadar hizmet etmiş, gözüne görünmez; bu kadar cihad eylemiş, gözüne görünmez... Neden?.. İstediği şeyin kıymetini biliyor, sarf ettiği emekler ona fedâ olsun gibi bir duygu içinde. Birinci cümle bu.

2. (Ve men atlaka basarahû, tâle esefühû) “Kim gözünü serbest bırakırsa, ne yaparsa yapsın diye salıverirse gözünü; esefi çok olur.”

Neden?.. Bu göz serbest oldu mu, kontrol edilmedi mi, harama bakar, günaha bakar, nâmahreme bakar, zararlı şeye bakar. O zaman “Ah, tüh, keşke yapmasaydım.” diyecek bir duruma düşer, esefi çok olur. Mevkisinden, makamından düşer, mânevî mertebesini kaybeder. Oraya baktı, hooop, derecesi düşer. Bakmayacak.

Bu devirde daha zor... Yâni, “Dağda evlialık şehirde evlialığa benzemez .” demiş. Mâlûm bir hikaye:

İki evliyâ kardeş varmış. Yazıcıoğulları derler, Akçakoca’daki Ahmed Dede derler, başka yerlerdeki şahıslar için söyleniyor. Kardeşin birisi dağda çobanmış. Öteki kardeş de şehirde eskiciymiş, ayakkabı tamir edermiş. Küçücük bir dükkânı varmış. Dağdaki, şehirdeki kardeşini ziyaret edecek ama, hediye götürmesi lâzım. Ne yapmış? Mendilin dört ucunu bağlamış, hayvanların sütünü mendilin içine sağmış, almış, sallaya sallaya götürüyor mendili. Mendilin içinde süt durmaz ama, keramet... Sütü mendilin içinde getirmiş,

“—Selâmün aleyküm ağabey!” demiş,

“—Aleyküm selâm kardeşim. Hoş geldin.”  
Dükkâna oturmuş.

“—Sana süt getirdim dağdan, sürüden biraz süt.”



Bakmış süt mendilin içinde, dört ucu bağlanmış mendilin. Süt mendilin içinde duruyor. Hoşuma gidiyor bu fıkra... Ondan sonra:

“—As şuraya!” demiş.

Hani ayakkabıcıların direği olur, direkte çiviler olur, bazı şeyler asılır, kandil asılır filan. Oraya asmış sütü. Mendilin içinde ama, akıyor. Keramet... Akıyor.

Biraz sonra içeriye bir çarşafly kadıncağız gelmiş:

“—Eskici baba! Ayakkabımın kayışı koptu, şunu dikiverir misin?” demiş.

Ayakkabısını çıkartıp uzatırken, çarşafından bileği görünmüş biraz. Şöyle uzatırken görününce, dağdaki çobanın da gözüne ilişmiş. El normal de, elden öteki taraf tabii gösterilmemesi, görülmemesi gereken taraf... Ötekisinin de bakmaması lâzım! Kadının göstermemeye ihtimam etmesi gerekirdi, berikisinin de bakmaması gerekirdi. Evet, kadın göstermemek için çarşaf giymiş ama, olur ya insan bazen düşer. Yolda ayağı kaydı, düştü, yırtıldı üstü başı... Ne yapacak şimdi? Bakan da bakmayacak, gözüne sahip olacak. Hani ne diyor:

“—Kim gözünü serbest bırakırsa, salıverirse esefi çok olur.”

Şimdi o dağdan gelen evliya, o çoban olan, sütü sağıp da mendilde getirenin gözüne takılmış kadının bileği...

Takılmış ama, takılınca başlamış mendilden dımp dımp, dımp dımp, süt damlamağa... Keramet yoluyla damlamıyordu, keramet gidince damlamağa başladı.

*(Ve men atlaka basarahû, tâle esefühü)*  
Tabii öyle gözünü salıveren insanın esefi çok oluyor. Gitti bak, makam düşüyor.

O zaman şehirdeki ağabey dönmüş kardeşine:

“—Bana bak, şehirde evliyalık, dağda çobanlık yapmaya benzemez.” demiş.

Dağda bir şey yok. Koyunlarla dervişlik kolay ama, şehirde şeytan dolu... *(Şeyâtînü’l-insi ve’l-cin) İnsan ve cin şeytanları dolu...*

Kadınlar şeytanın ağlarıdır. Öyle avlar insanları... Şeytan ekseriya kadın yoluyla avlar. İçki kötülüklerin anasıdır, bazen oradan yakalar, bazen buradan yakalar. Onun için gözüne sahip olması lâzım!

Bizim büyüklerimiz Nakşî Tarikatı’nda prensip koymuşlar, ne diyorlar: *“Nazar ber kadem” olacak, gözü pabucunun ucunda olacak. Öyle nazarını sağ sola salıvermeyecek, her tarafa bakmayacak, öyle gidecek. Yoksa arabadan inerken, o gözüne takılır; bu filanca yerde koltukta bacak bacak üstüne atmıştır, o takılır. Ötekisi eğilmiş, berikisi çarşıda patlıcan seçiyor, domates seçiyor, sakınmıyor... Çarşının, pazarın hali böyle... Allah saklasın...*

Kadınlar güya örtündüm sanıyorlar, dizlerinin altına kadar manto giyiyorlar, ondan sonra oturuyor tezgâhtan sebze, meyve seçmeye...

Olmaz! Yâni tesettür filan gidiyor. Allah ıslah etsin...

3. (Ve men atlaka emelehû, sâe amelühû)  
“Kim emelini, umudunu salıverirse, serbest bırakırsa; onun işleri kötü olur, ameli kötü amel olur.

Ne demek bu?.. Muhterem kardeşlerim! Emel, ummak demek, temennî etmek, tahmin etmek, arzu etmek demek yâni.

“—Senin emelin ne?..”

“—Ben büyüdüğüm zaman mühendis olmak istiyorum.”

“—Senin emelin ne?..”

“—Ben büyüdüğüm zaman paşa olacağım.”

İşte bu emel. İleriye dönük bir istek, temennî demek yâni.

“İnsan emelini salıverirse işi kötü olur.” ne demek? Bir insan, istikbale ait bir arzuyu niçin düşünebiliyor? Yaşayacağım sanıyor da ondan. Yoksa yaşayacağını ümit etmese, istikbale ait hayal kurar mı?.. Yarın öleceksin deseler birisine, yarın idamlık olduğu belli olsa, dokuzda idam edilecek.

“—Bir ay sonra ne yapacaksın aziz kardeşim?” deyince, acı acı güler:

“—Ne bir ayı, benim ömrüm kalmamış ki, hayatım sönmüş.” der. Bir şey bile arzu etmez.

İnsanlar yaşayacağım diye arzu ettiği için, —el-hamdü lillâh, herkes yaşasın, yüz yaşını geçsin de— yaşayacağım diye temennî ettiği için, o

zaman gevşiyor. Gevşeyince de a'mâl-i salihaya gayret etmiyor, hayrât ü hasenâtı yapmıyor.

“—Nasıl olsa yaşarım, nasıl olsa ileride yaparım, nasıl olsa ihtiyarlayınca yaparım...” filan gibi bir düşünceyle tehir ediyor, ileriye bırakıyor.

Binâen aleyh, emelini salıveren insanın işi kötü oluyor, icraatı kötü oluyor. Çünkü gayrete gelmiyor, sâlih amel işlemeye koşturmuyor. Bu o demek: (*Men atlaka emelehû sâe amelühü*)

4. Dördüncü cümle: (*Ve men atlaka lisânehû, katele nefsehû*) “Kim dilini serbest bırakırsa, yâni istediği gibi konuşsun, ne söylerse söylesin derse; dilini serbest bırakan da (*katele nefsehû*) kendisini, kendi nefisini öldürmüş demektir.” Çünkü bu dil insana çok zararlar açar, mahveder. Peygamber Efendimiz:

“—İnsanlar en çok bu dilinden ve tenasül aletinden cehenneme giriyor, ekseriyetle. Bu dilinden, yâni iki dudağı arasında, yâni bıyığıyla sakalı arası; (*beyne lahyeyhi*) bıyığıyla sakalı arası, yâni dili demek. İki bacağı arasını ve bıyığıyla sakalı arasını koruyamadığı için cehenneme giriyor.” Oradan günaha giriyor zina ile vs. ile... Buradan günaha giriyor; gıybetle, dedikoduyla, elfâz-ı küfürle vs. ile.

Onun için dilini uzatan, serbest bırakan, başıboş bırakan kendisini öldürmüş demektir. Bu da bir cümle.

Bunu bitirelim de, ondan sonra bir dahaki hafta dersimiz olamayacak. Artık, hiç olmazsa İbrâhim ibn-i Edhem Hazretleri'ni anlatmış olalım!..

## f. Beş Mübarek Kimse

سَمِعْتُ أَبَا الْعَبَّاسِ الْبَغْدَادِيَّ يَقُولُ حَدَّثَنَا عَلِيُّ  
بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدِ الْمِصْرِيِّ حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ  
مُوسَى حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ حُبَيْقٍ حَدَّثَنِي خَلْفُ بْنُ  
تَمِيمٍ سَمِعْتُ أَبَا الْأَخْوَصِ يَقُولُ رَأَيْتُ خَمْسَةً مَا  
رَأَيْتُ مِثْلَهُمْ قَطُّ إِبْرَاهِيمُ بْنُ آدَهَمٍ وَيُونُسُ بْنُ  
أَسْبَاطٍ وَحَذِيفَةُ بْنُ قَتَادَةَ وَهَشِيمُ  
الْعِجْلِيُّ وَأَبُو يُونُسَ الْقَوِيُّ

TS. 36/4 (Semi'tü ebe'l-abbâs el-bağdâdî, yekülü: Haddesenâ aliyyü'bnü mahammedi'bni ahmed el-mısrî, haddesenâ yûsufü'bnü mûsâ, haddesenâ abdu'llâhi'bni hubayk, haddesenâ halefu'bnü temîm, semi'tü ebe'l-ahvas yekül)

Bu Ebü'l Ahvas isimli zât-ı muhterem, yâni Muhammed ibn-i Hayyân ebû'l-Ahvas el-Begavî, hadis âlimi, 248'de vefat etmiş bir alim. O nakletmiş, demiş ki: Ebü'l Ahvas'ı gördüm, işittim diyor, söyleyen bu (Raeytü hamseten) "Beş kişi gördüm, (mâ raeytü mislehüm kattü) onlar gibisini hiç görmedim, bu beş tanesi gibisini hiç görmedim."

Bu beş kişi çok mübarek insanlar, çok mühim insanlar demek ki. Kimmiş bu Ebû'l-Ahvas'ın gördüğü beş mübarek zât:

(İbrâhimü'bnü edhem) Birisi tercüme-i halini okuduğumuz İbrâhim ibn-i Edhem. İkincisi: Yûsufü'bnü Esbât eş-Şeybânî ez- Zâhid el-Vâiz; yâni bu zâhid ve vâiz. Süfyân-ı Sevrî'den ve başkalarından rivâyet etmiş bir alim. Birisi buymuş, birisi İbrâhim ibn-i Edhem'miş, birisi Huzeyfetü'bnü Katâde'ymiş, birisi Huşeym el-İclî'ymiş, birisi Ebû Yûnus el-Kavî'ymiş.

Tabii bu şahısların aşağıda hayatları var ama, bizim için mühim olan, “Beş kişi gördüm ömrümde, daha mühimlerini görmedim, onlar gibisini görmedim.” diyor, bir tane de İbrâhim ibn-i Edhem'i zikrediyor. Demek ki, zamanında böyle eşsiz emsalsiz, nadir bulunan kimselerden biriymiş ki, birisi beş kişiyi sayarken birisi olarak da İbrâhim ibn-i Edhem'i sayabiliyor.

### g. Allah'ı Kendine Dost Edin!

أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ بُنْدَارٍ قَالَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ  
شُرَيْكٍ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا قَالَ أَخْبَرَنِي  
مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي قَالَ قُلْتُ  
إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَدْهَمٍ أَوْصِيَنِي فَقَالَ  
اتَّخِذِ اللَّهَ صَاحِبًا وَذَرِ النَّاسَ جَانِبًا

TS. 37/4 (Ahberenâ aliyyü'bnü bündâr, kâle: Ahberanâ muhammedü'bnü şüreyk, kâle: Ahberanâ ibn-i ebi'd-dünya, kâle: Ahberanî muhammedü'bnü ishâk, kâle: Ahberanî ebî, kâle: Kultü li-ibrâhimi'bni edhem.) Şu rivayetle gelmiş ki bu zât, yâni en sonu.

Muhammed ibn-i İshak'ın babası İbrâhim ibn-i Edhem'e demiş ki:

(Evsînî) “Bana nasihatte bulun, vasiyet et, nasihat et!”

(Kâle: İttahizi'llâhe sâhiben, ve zeri'n-nâse câniben.) Nasihat et diyene cevabı bu.

(İttahizi'llâhe sâhiben) “Allah'ı kendine dost edin, arkadaş edin; (ve zeri'n-nâse câniben) ve insanları bir tarafına koy! İnsanları bırak, Allah'ı dost edin!” diyor yâni. Nasihat isteyene öyle diyor: “Bırak insanları bir tarafa, Rabbinle arkadaşlık et, onunla dost ol!” diyor.

## h. Sâlih Olmanın Altı Şartı

سَمِعْتُ مَنْصُورَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَقُولُ سَمِعْتُ مُحَمَّدَ  
بْنَ حَامِدٍ يَقُولُ سَمِعْتُ أَحْمَدَ بْنَ خَضْرَوَيْهِ يَقُولُ  
قَالَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ أَدْهَمٍ لِرَجُلٍ فِي الطَّوَّافِ إِعْلَمُ  
أَنَّكَ لَا تَنَالُ دَرَجَةَ الصَّالِحِينَ حَتَّى تَجُوزَ سِتَّ  
عِقَابٍ أَوْلَاهَا أَنْ تُغْلِقَ بَابَ النِّعْمَةِ وَتَفْتَحَ بَابَ  
الشَّدَّةِ وَالثَّانِيَةَ أَنْ تُغْلِقَ بَابَ الْعِزِّ وَتَفْتَحَ بَابَ  
الشَّدَّةِ وَالثَّلَاثَةَ أَنْ تُغْلِقَ بَابَ الرَّاحَةِ وَتَفْتَحُ  
بَابَ الْجُهْدِ وَالرَّابِعَةَ أَنْ تُغْلِقَ بَابَ النَّوْمِ وَتَفْتَحُ  
بَابَ السَّهْرِ وَالْخَامِسَةَ أَنْ تُغْلِقَ بَابَ الْغِنَى  
وَتَفْتَحُ بَابَ الْفَقْرِ وَالسَّادِسَةَ أَنْ تُغْلِقَ بَابَ الْأَمَلِ  
وَتَفْتَحُ بَابَ الْأِسْتِعْدَادِ الْمَوْتِ

**TS. 37/5** (*Semi'tü mansûru'bnü abdi'llâh, yekülü: Semi'tü muhammedü'bnü hâmid, yekülü: Semi'tü ahmedü'bnü hadraveyh, yekülü: Kâle ibrahîmü'bnü edhem, li-racûlin fi't-tavâf: l'lem enneke lâ tenâlü derecete's-sâlihîn, hattâ tecûzü sitte ikâb:*

*Evlâhâ: En tuğlika bâbe'n-ni'meh, ve tefteha bâbe's-şiddeh. Ve's-sâniyeh: En tuğlika bâbe'l-izzi, ve tefteha bâbe'z-zilli.*

*Ve's-sâliseh: En tuğlika bâbe'r-râhati, ve tefteha bâbe'l-cühdi. Ve'r-râbiah: En tuğlika bâbe'n-nevmi, ve tefteha bâbe's-seheri. Ve'l-hâmiseh: En tuğlika bâbe'l-gınâ, ve tefteha bâbe'lfakri.*

*Ve's-sâdisih: En tuğlika bâbe'l-emeli, ve tefteha bâbe'l-isti'dâdi'l-mevti.)*

.....

Birisi nimet doruğuymuş, onu geçecek, geçmezse olmaz. İkincisi izzet doruğuymuş, izzetten vazgeçmezse olmaz. Üçüncüsü rahat doruğuymuş, rahatını terk edemezse olmaz. Dördüncüsü uyku doruğuymuş; uykudan geçip gece uyku uyumamaya râzı olmazsa, olmaz. Beşincisi zenginlik doruğuymuş; onu bırakıp fakirliği göze almadıkça olmaz. Altıncısı emel doruğuymuş, emeli terk edip ölüm hemen gelecekmiş gibi hazırlanmayınca, olmaz.



Şiddeti göze alacak, zilleti göze alacak, cehd ü gayreti göze alacak, uykusuzluğu göze alacak, fakirliği göze alacak, ölümü göze alacak. Ancak o zaman sàlih olunuyor; başka türlü olmaz.” diye, böyle nasihat ediyor İbrâhim ibn-i Edhem Efendimiz. *Kaddesa’llàhu sirrahû ve rahimehu’llàhu rahmeten vâsiah...*

*Bi-hürmeti esrâri Sûreti’l-Fâtihah!..*

**Prof. Dr. Mahmud Es’ad COŞAN**

**09. 05. 1992 - İstanbul**

[Bütün TASAVVUF SOHBETLERİ’ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

